

мислення, розвиває кмітливість та уважність; виховує моральні цінності, повертає дитину до джерел народної мудрості.

Список використаних джерел:

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі»/ М-во освіти і науки України; упорядник О. Л. Кононко.- К. Світич, 2008. – 430с.
2. Білан О.І. Програма розвитку дитини дошкільного віку “Українське дошкілля”. II вид., переробл і допов. Тернопіль: Мандрівець, 2022. 216 с.
3. Франко І.Я. Вибрані статті про народну творчість/ І.Я. Франко. – К., 1955.-86с.
4. Пазяк М.М. Прислів'я та приказки : Природа. Господарська діяльність людини/ М.М.Пазяк – К.: Наукова думка. – 1989. – 128с.
5. Літературознавча енциклопедія : У двох томах. Т. 2 / Авт.-уклад. Ю.І.Ковалів. – К., 2007. – 624с.

Бирко Надія,

доцент кафедри педагогіки та психології
Хмельницького ОІППО імені Анатолія Назаренка,
кандидат педагогічних наук

Шляхи реалізації педагогічної системи «Школа толерантності»

Анотація. У статті представлені шляхи реалізації педагогічної системи «Школи толерантності», до яких віднесено: удосконалення нормативно-правового забезпечення формування толерантної особистості та толерантного середовища, діяльність закладу у напрямку формування толерантної особистості та толерантного середовища, інформаційне забезпечення формування толерантної особистості та толерантного середовища, використання технічних засобів для формування толерантної особистості та толерантного середовища.

Ключові слова: толерантність, толерантна особистість, толерантне середовище, педагогічна система, здобувачі освіти, заклади освіти.

Сучасна освіта сьогодні потребує більшого наповнення освітнього процесу питаннями толерантності, адже стан війни в країні, її наслідки - готують наших здобувачів освіти до суспільства нової формації: врахування багатоманітності,

недискримінації, врахування потреб всіх і кожного, тобто до інклюзивного суспільства в Україні.

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 18.05.2021р. № 545 «Про проведення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Науково-методичне забезпечення реалізації авторської моделі «Школа толерантності» на базі закладів загальної середньої, позашкільної освіти Хмельницької області здійснюється дослідно-експериментальна робота. Метою дослідження визначено науково обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність науково-методичного забезпечення реалізації авторської моделі «Школа толерантності». Одним із завдань II етапу експерименту є розробка моделі педагогічної системи «Школа толерантності».

З 2021 року, експериментальні заклади освіти Хмельницької області: ліцей № 2 Хмельницької міської ради, гімназія № 6 Шепетівської міської ради, Будинок дитячої творчості Нетішинської міської ради реалізують завдання експерименту всеукраїнського рівня «Науково-методичне забезпечення реалізації авторської моделі «Школа толерантності» та розробили модель педагогічної системи «Школа толерантності».

Питаннями розробки моделей та їх перевірки функціонування «Школи толерантності» в свій час в Україні займались В. Ляпунова, Н. Орловська, М. Капітоненко, О. Безкоровайна, О. Матієнко та ін.

Метою статті є ознайомити з визначеними шляхами реалізації окресленої моделі педагогічної системою «Школи толерантності».

Спроекована модель педагогічної системи «Школа толерантності» передбачає шляхи реалізації мети і завдань Концепції з реалізації науково-методичного забезпечення авторської моделі «Школи толерантності» спираючись на особливості та структуру експериментальних освітніх закладів, до кожного з яких підібрані різноманітні форми та методи роботи з учасниками експерименту. До них віднесено:

1. Удосконалення нормативно-правового забезпечення формування толерантної особистості та толерантного середовища.

2. Діяльність закладу у напрямку формування толерантної особистості та толерантного середовища.

3. Інформаційне забезпечення формування толерантної особистості та толерантного середовища.

4. Використання технічних засобів для формування толерантної особистості та толерантного середовища.

Розглянемо кожен, визначений експериментальними закладами освіти, шлях реалізації педагогічної системи «Школа толерантності» більш детально:

1. Удосконалення нормативно-правового забезпечення формування толерантної особистості та толерантного середовища:

- підготовка нормативно-правових документів з питань формування толерантності у закладах загальної середньої та позашкільної освіти;

- розробка науково-теоретичних і методичних засад толерантного виховання молоді, включення проблематики толерантного виховання молоді в Річні плани експериментальних закладів освіти, планів методичної та психологічної роботи, виховних планів класних керівників та керівників гуртків;

- впровадження комплексних програм духовно-морального виховання та нормативно-методичного забезпечення їх реалізації з метою виховання у здобувачів освіти стійких моральних якостей, потреб, почуттів, навичок і звичок толерантної поведінки на основі засвоєння ідеалів, норм і принципів моралі, участі у творчій діяльності;

- забезпечення функціонування дієвого учнівського самоврядування, факультативів, гуртків, волонтерської діяльності, інтерактивних виставок, челенджів, флешмобів, годин толерантності, виховних годин, квестів, онлайн-подорожей, конкурсів.

2. Діяльність закладу у напрямку формування толерантної особистості та толерантного середовища:

- проведення заходів, спрямованих на реалізацію системи толерантного виховання в експериментальних закладах освіти;

- підтримка та сприяння волонтерським проєктам, іншої громадської діяльності та самоорганізації здобувачів освіти закладів, спрямованих на їхнє заохочення до благодійних соціальних, інтелектуальних та творчих ініціатив і проєктів на благо України;

- реалізація принципів толерантності та правової культури у процесі спілкування на основі активної взаємодії;

- накопичення досвіду нової соціальної взаємодії на основі поваги до прав людини;

- забезпечення полікультурної освіти і виховання (діалог культур);

- підвищення рівня інформованості про сутнісні та змістовні характеристики толерантності, особливості вивчення толерантності у межах різних галузей знань та постановки проблем у педагогіці;

- змістовне і науково-методичне забезпечення процесу формування толерантності педагогічних працівників закладу;

- формування толерантності в особистісній системі цінностей педагогічного працівника та перетворення її у регулятивний принцип професійної діяльності;

- структурування гуманістичних відносин у системі «здобувач освіти-здобувач освіти», «вихованець-вихованець», «здобувач освіти – вчитель», «вихованець-керівник гуртка», «вчитель-батьки», «керівник гуртка-батьки»;

- урізноманітнення форм і методів у педагогічному процесі;

- систематичний педагогічний моніторинг стану сформованості толерантності кожного здобувача освіти;

- вивчення потреб дітей і молоді, зокрема шляхом проведення соціологічних досліджень;

- забезпечення активної участі сім'ї та родини в розвитку фізично і морально здорової зростаючої особистості;

- проведення тренінгів, семінарів, педагогічних рад, засідань професійних спільнот, творчих груп, психологічного супроводу майстер-класів для педагогічних працівників, здобувачів освіти та їх батьків з метою підвищення розуміння та прийняття різних культур, виховання толерантності та розуміння важливості різноманіття.

3. Інформаційне забезпечення формування толерантної особистості та толерантного середовища:

- організація в інтернет-ресурсах, на сайтах закладів постійно діючих рубрик, що популяризують духовно-моральні цінності, досвід роботи з формування толерантної особистості та толерантного середовища;

- підготовка інформаційної літератури, методичних рекомендацій з питань толерантного виховання особистості, формування толерантного освітнього середовища; висвітлення в засобах масової інформації кращого досвіду родинного, морального, естетичного, громадянського, національно-патріотичного виховання;

- організація толерантних заходів, дебатів, семінарів, консультацій, спільних свят з батьками, днів довіри, тренінгів з активною участю здобувачів освіти, що сприяють формуванню розуміння та прийняття різних культур, поваги до різних думок та поглядів;

- взаємодія з батьками, громадськими організаціями та іншими закладами освіти для спільної роботи з формування толерантної особистості та створення толерантного середовища.

4. Використання технічних засобів для формування толерантної особистості та толерантного середовища можуть включати наступні елементи:

- організація відеоконференцій та віртуальних зустрічей для здійснення міжкультурного обміну, спілкування та співпраці зі здобувачами освіти, педагогами, експертами та представниками різних культур;

- використання інтерактивних дошок, планшетів, комп'ютерних програм та ігор, які допомагають здобувачам освіти в розвитку навичок толерантності, співпраці та розуміння різноманіття.

Реалізація кожного із визначених шляхів педагогічної системи «Школа толерантності» забезпечить експериментальні заклади освіти професійним розвитком та удосконаленням компетентностей педагогічних працівників в напрямку толерантності, сприятиме оновленню змісту, форм, методів роботи з реалізації науково-методичного забезпечення авторської моделі «Школи толерантності», підвищить значний відсоток сформованості толерантності у здобувачів освіти експериментальних закладів, сформує толерантне освітнє середовище експериментальних закладів, що є одним із вагомих кроків розвитку в Україні інклюзивного суспільства.

Список використаних джерел та літератури

1. Бех І.Д. Почуття цінності іншої людини як моральний пріоритет особистості. Початкова школа. 2001. №12. С.3-5.

2. Бирко Н.М. Педагогічна майстерня формування толерантності сучасного громадянина: метод. посіб. Хмельницький: ХГПА, 2013. 184с.

3. Загальна декларація прав людини (прийнята і проголошена Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 р.): URL: [http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1948\(12\)10.oon.php](http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1948(12)10.oon.php).

4. Капітоненко М. Культура миру. Посібник з толерантності. URL: <https://www.slideshare.net/DonbassFullAccess/ss-129466669>

5. Молчанова А. Толерантність як ціннісна основа професійної діяльності педагога. URL: <http://surl.li/hosdc>

6. Орловська Н. М., Осатюк Н. А., Томчишина Т. П., Шенгілевич С. Г. Школа толерантності: шлях до формування толерантного суспільства : навч.-метод. посіб. Чернівці-Київ: Букрек, 2012. 504 с.

7. Соцька М. Тиждень толерантності у школі. Психолог. 2004. квітень (№ 16). С. 3–5.

8. Стасюк Н. Як виховати толерантність. Відкритий урок. 2006. № 23/24. С. 9–11; С. 46–47.

9. Тодорцева Ю.В. Педагогіка толерантності: методичні рекомендації. Одеса: ПНЦАПНУ, 2004. 90 с.

Бойчак Леся Михайлівна,
вчитель початкових класів
Новоушицького ліцею
Новоушицької селищної ради
Хмельницької області

Психологічне благополуччя учасників освітнього процесу в умовах війни

У статті розкрито поради фахівців для збереження психічного здоров'я учасників освітнього процесу в умовах війни. Вправи для дітей, корисні рекомендації батькам і педагогам допоможуть підтримати та стабілізувати психологічний стан в складних та кризових ситуаціях.

Ключові слова: психічне здоров'я, травма війни, психологічна атмосфера,

Після 24 лютого 2022 року наше життя змінилося. Ми по іншому почали дивитися на звичайні речі, сприймати події та оцінювати вчинки. Війна на Сході України стала для усіх нас великим викликом. Вона стала травмуючим фактором для багатьох осіб, і зокрема дітей. Війна шкодить фізичному та психічному здоров'ю. Ми тримаємось і адаптуємось до складних життєвих обставин, але часто потребуємо підтримки. Цього також потребують наші діти. Під час війни важливо зберігати спокій та підтримувати стабільний психологічний стан, особливо у дітей. В складні часи діти стають більш вразливими й самотніми. Вчителями, психологам і усій фаховій спільноті необхідно було знайти способи допомоги цим дітям — справитися з травмою війни. Звичайно важливо, щоби ці способи допомоги могли